

СРБИ ИСТУПИЛИ ИЗ ИСТОРИЈЕ?

Српско питање – питање истине – путања опстанка – нови свет – размишљања су академика Добрице Ћосића о културној политици и транзицији. Са истином, нама је данас нада потребнија од хлеба. Само убедљива реч наде у човечију будућност има хумани смисао у обраћању људима наше земље. Јер без разумне наде не можемо да искорачимо у будућност – нама Србима неизвеснију но икад. Не знам шта ће бити са Европом и светом за десет година, о половини века и његовом крају не усуђујем се ни да размишљам. Људско памћење зна да етноси и њихове културе нестају. Нестанак, и не из велике даљине, прети и Србима. У толикој неизвесности, како изабрати ону могућност, ону путањицу која српском народу и људима достојанствен опстанак и највише добра обећава? Или најмање зла доноси? То је наша судбинска брига. Даље Ћосић размишља: – друштво које је за нас означено појмом транзиција, представља повратак у пљачкашки капитали

зам, и пут у лицемерну, дириговану демократију; то је сада свет трајнијег зла и већих неправди од оних против којих смо се некада борили. Наше друштво је данас по много чему горе од оног претходног, па и оног које смо револуцијом срушили. Чиста носталгија за прошлошћу није носталгија за химерама. Зато данас и размишљам о идејној одговорности и дужности интелектуалца у егзистенцијалној кризи народа. А верујем да знам колико је данас тешко, скупо, болно изношење истине. Верујем да знам колико је тешко сабрати људе да делују за опште добро и постићи сагласност: шта је опште добро у примордијалном егоизму људске већине, у општој беди народа, у социјалној неједнакости у распону од масе бедника, до шаке тајкуна, у нихилистичком безнађу младог народа? Како пробудити одговорност за достојан живот целине? Та одговорност, по мом уверењу, започиње сазнањем истине о себи и свету и делатним уважавањем тих истина. А то могу да чине само људи којима истина није у функцији корисних, пробитачних интереса; људи којима је истина у функцији вишег смисла егзистенције. Претпостављам да то јесу и да то треба да буду људи који се баве умним радом – науком, филозофијом, књижевношћу, уметношћу, образовањем, културом у целини, новинарством и другим компетентним струкама.

Одговорност за живот је била основна енергија етоса српског народа који је у последњим деценијама двадесетог века забрињавајуће смалаксала у поразима и расула се ван колективног бића, у личне интересе, у муку опстајања већине и опсенама јефтиног, баналног, хедонизма мањине нашег друштва. Одговорност за живот, понављам, ја данас сводим у одговорност за истину о себи, својој нацији, свету у којем постојимо – рекао је Добрица Ћосић.

ОПЕТ МЕШАМО ИСТОРИЈУ И ПОПЕВКУ?

И данас неки звецкају својим родољубљем као даирама и том свирком стварају звучну завесу за свакојак своје марифетлуке. Да је Стерија написао само Родољупце довољно би рекао о нама, а ми се и даље питамо да ли је он наш савременик. Ово је, између осталог, на завршној свечаности 72-гог Вуковог сабора у Тршићу, најстарије и најзначајније културне светковине код Срба, нагласила Вида Огњеновић, овогодишњи беседник, редитељ, писац, бивши дипломата, председник ПЕН центра и потпредседник Демократске странке. Јован Стерија Поповић је, казала је она, прозreo то време “ужагреног, романтичног преувеличавања свега –

од националне ауре, ратничких подвига до природних дивота исцелитељске моћи љубави”.

По речима беседника, Стерија се беспштедно ругао надрикнугама, лажној учености и шићаруијском шљаму, који своје тобожње родољубље износи на сваки пазар. Нагласивши да је Стерија и њен учитељ, Огњеновићева је наставила: – Много си задужио нашу културу, учитељу и толико си важних ствари претеча ... Учитељу, да данас устанеш могао би опет мирно да наставиш тамо где си стао са својом комедиографском критиком. Нисмо се много променили. Нашао би нас не баш далеко оданде где си нас оставио. И даље љубимо руку која држи батину, верујемо букачима и онима који ласкају гомили. Ти си нам рекао у свом предговору комедији Родољупци да докле год се будемо само хвалили, слабости и погрешке прикривали, у повесници учили колико је ко од наших предака јуначких глава одрубио, дотле ћемо храмати и за длаку нећемо бити бољи. Е, па за нас, изгледа, још траје то време, учитељу. Стално се нечему веселимо, а весеље изражавамо буком и урлањем, а све због тога да не бисмо размишљали где смо и шта чинимо. И даље се безумно хвалишемо, на сав глас трубимо о некаквим јунацима из усмене литературе, сматрајући их историјским. Опет смо помешали историју и попевку. И данас неки звецкају својим родољубљем као даирама и том свирком заправо стварају звучну завесу за своје марифетлуке. Заборављају да је хуманост први и основни услов патриотизма, чему нас је учио Стерија – истакла је Вида Огњеновић.

– Убијали смо своје суседе, учитељу, а сад немамо снаге да то признамо и није то једино безумље, које скривамо. Много бих још имала да ти се пожалим, али је твој свечани дан учитељу и Вуков дан... део је беседе Виде Огњеновић, посвећене Јовану Стерији Поповићу на 72. Вуковом сабору.

На беседу госпође Огњеновић нису реаговали државни органи (иако ову манифестацију финансира Министарство културе Србије а оранизатор је Скупштина општине Лозница од 2001. год.), културна јавност ћути, политичари ћуте.... Зашто сви ћуте? Зашто се злоупотребљава Вуков сабор? Зашто и Стерију увлаче зарад само себи знаних интереса. Да ли се и иза ове беседе крије “батина у руци” коју госпођа Огњеновић помиње.

На кога је госпођа Огњеновић, бивши дипломата и потпредседник ДС мислила и у име кога изриче признање “Убијали смо своје суседе, учитељу, а сад немамо снаге да то признамо и није то једино безумље, које скривамо. Много бих још имала да ти се пожалим, али је твој свечани дан учитељу и Вуков дан...” Крајње је време да се наши интелектуалци окрену своме народу, погледају га у очи и преиспитају свој део кривице што су га изневерили.

НУДИМ СЕ ДА БУДЕМ ИЗДАЈНИК!

“Ја ћу да потпишем независност Косова ако неће нико други. Лично ми је Мајкл Полт рекао да постоји добра понуда Србији у замену за признање независности”. Потпредседник Демокришћанске странке Србије, Милан Ст. Протић тврди да је признање независног Косова готова ствар, уз прихватање понуде која нам се за узврат нуди од међународне заједнице и САД. Нудим се да будем издајник! Ако сви кажу да неће да потпишу независно Косово, ја ћу да ставим потпис. Ево, ја сам одабрао да не будем херој и причам како никад не бих потписао независност, јер је то најлакше рећи и јуначити се. То може свако. Тешко је рећи истину а истина је да је независно Косово неминовност. То је пре два дана јасно рекао и амбасадор Мајкл Полт. Лично и недвосмислено ми је рекао да постоји врло озбиљна понуда Србији. Она је на столу, и на нама је да одлучимо да ли ћемо да идемо крупним корацима даље, или ћемо да опет испаднемо будале. Дакле, знам да постоји понуда и знам да је добра.

Шокантна понуда потпредседника ДХСС Милана Ст. Протића да ће он ако неће нико други потписати независност Косова и Метохије запрепастила је домаће политичаре, и владајуће и

опозиционе! Осим што су сви од реда осудили Протићево иступање, оптужили су га и да опструише наступ српске преговарачке делегације и предложили да се против њега покрене кривични поступак!

Марко Јакшић, један од лидера косовских Срба из ДСС, каже да таква Протићева идеја није у складу са његовом породичном традицијом, али примећује да то “не би требало да чуди, пошто је познато да потоње генерације временом доживе декаденцију”. Јакшић истиче – то што је Протић рекао српска историја од Немањића на овамо није забележила, једино што неко зарад ситних политичких каријера и сопственог егзибиционизма пристане на разне аранжмане који нису у складу са нашим националним, ни с државним интересима. А, за то што се, наводно јуначи и хоће да буде издајник, поручујем му: – чега се паметан стиди, будала се поноси. Шеф социјалиста Ивица Дачић каже: – да је срећа у томе што Протић никада неће бити у позицији да лично одлучује о будућности Косова и Метохије. Ово је скандал! У свакој нормалној држави на свету против њега би био покренут кривични поступак – истакао је Дачић. Радикал Милорад Мирчић тврди да је Протић прави представник демократске опозиције Србије, али да је жалосно што у Србији данас има много Протића. Слично мисли и члан преговарачког тима за статус Косова из ДС Горан Богдановић, који подсећа: – да је Протићева рачуница потпуно бесмислена тим пре јер је он раније учествовао у власти, као и да је таква изјава изузетно опасна јер се пласира јавности у моменту кад трају преговори о будућем статусу покрајине и поспешује тренд исељавања Срба.

С тим приступом, Милан Ст. Протић, кандидовао се да добровољно постане издајник познате робне марке, свеколиког српског народа што за њега и није ништа страшно јер је један период провео у ДС, други у ДСС, трећи у Новој Србији, четврти у ДХСС. Уместо да кривично одговара, Милан Протић, са својим страначким другом, Владаном Батићем, добија признање увршћивањем на посланичку листу са странкама Чедомира Јовановића, Наташе Мићић, Ненада Чанка и Жарка Кораћа.

Остаје нада да ће грађани Србије, приликом гласања 21. јануара 2007. го-дине, знати шта им је чинити.

МУЛТИ – МИРА

После улоге Хрватице у Свједоцима и Муслиманке у Грбавици, Мирјана Карановић у новом филму тумачи лик – Албанке! Једна од, како ствари стоје, данас најтраженијих глумица на простору бивше Југославије – Мирјана Карановић, појавиће се ускоро на филмском платну у улози (напаћене, а каква би била?! Албанке, пошто је прихватила да заигра у филму норвешког редитеља Маријуса Холста! Тако је Српкиња из остварења Срђана Карановића Петријин венац напокон заокружила карактерне ликове народа и националних мањина који живе на простору бивше Југославије. Након роле Хрватице у филму Свједоци Винка Брешана и филма Јасмиле Жбанић Грбавица, у којем је Карановићева згрозила део овдашње јавности када се појавила у улози силоване муслиманке Есме, прави глумачки изазов, изгледа, тек јој предстоји – у остварењу Калабрија, Мира ће играти Албанку, мајку дечака – Мируша који је у избеглиштву. Како ли ће домаћа (кад то кажемо, и даље мислимо: српска) јавност оценити овај ангажман познате глумице, поготово сада када је коначни статус Косова крајње неизвестан, остаје тек да се види.

Не треба губити из вида да је Мирјана Карановић позната глумица и педагог односно професор ФДУ и Академије уметности БК па се утолико одговорније очекује да се и глумцу и педагогу, пре свега, “свиди” сценарио.

РАДО ИДЕ СРБИН У ВОЈНИКЕ!

На прослави 50-годишњице Атељеа 212 поред сарадника овог позоришта и позваних гостију обрео се и писац Бора Ћосић чије је дело Радо иде Србин у војнике извођено у овом позоришту. Ствараоци у култури памте да се око овог дела водила велика расправа и полемика, чак су тврдили и доказали да је прича Радо иде Србин у војнике украдена из најчувеније српске приповетке Ресимић добошар Драгише Васића, који је узгред речено био проскрибован а ово дело забрањено. Пре петнаест година Бора Ћосић се, попут Мирка Ковача и Јеврема Брковића, “склонио” из Србије (спасавао кућу у Ровињу) и одлази у Немачку. Постаје велики пријатељ са Гинтером Грасом, који му је и ментор за добијање књижевних награда у Немачкој. Чињеница да је за петнаест година само три пута дошао у Београд представљена је овде као нешто фасцинантно, а сâм писац, опчињен сопственим презиром према Србији и осећајем неукусне супериорности, потрудио се да покаже како су му и Србија и Београд испод колена. Мрзовољни човек који је некада желео да постане српски Крлежа, заљубљен у сопствени лик и дело, сада се, верујући да је некако постао немачки писац, осврнуо на људе које је сусретао ових дана у Београду. Углавном их је пљувао, (могуће због надимка Бора прасе који га прати) а онда је српској јавности саопштио да је близак са Гинтером Грасом, кога је бранио после приче, да је немачки нобеловац био у СС јединицама и написао је причу по једној његовој причи. Ћосић је нескривено испољио: агресију, мржњу, изразиту нетолерантност према другима, мрзовољу и патолошку уображеност, инфериорност према појму Европе и стид према сопственим коренима, манију величине и дубоку непринципијелност оденути у идеју интелектуалног ангажмана. Тако је овај књижевник, обавестивши нас да је Грас имао само седамнаест година када је ушао у СС јединице, оценио да је долазак Петера Хандкеа на Милошевићеву сахрану неопростив.

Српски писци и културна јавност не оглашавају се, мада су извесни, када је објављена биографија Гинтера Граса, имали разумевања за његове младалачке грехе. На гостовање писца Боре Ћосића у ТВ емисији једино је реаговала књижевник Мирјана Бобић-Мојсиловић у тексту Мрзовољна земља истичући: Заговорници тезе о две Србије (првој и другој; напредној и назадној) делују као опасна секта која се одликује искључивошћу: прогласивши себе за генијалце и морално неприкосновене персоне, са дубоким презиром гледају на све који нису са њима..

ПОЛИТИЧАРИ ПРОТИВ ЛИНГВИСТА (1)

Да у Србији постоји центар за распарчавање српског језика и да он, под називом Одбор за стандардизацију српског језика, делује у Српској академији наука и уметности види се у књизи Српски језик у нормативном огледалу. Између 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика има и оних које су корисне, као и оних које су ирелевантне. У некој нормалној историјској ситуацији бављење језичким ситницама, недоумицама и финесама стварно има смисла. Али, прве две одлуке не тичу се ситница и, за разлику од осталих, од стратешког су значаја. Оне су погубне јер поричу идентитет и интегритет српског језика. Првом одлуком легализује се новопроглашени бошњачки језик, уз већ “признати” – “хрватски” језик. Другом одлуком испољен је негативни однос према српској филолошкој традицији. Обе воде ка распарчавању српског језика, а последично, и ка распарчавању српског народа. Прва одлука је прихваћена још 1998. године под насловом Бошњачки или босански језик. Пошло се од тога да такав језик заиста постоји и само му треба одредити право име. Одбор за стандардизацију видео је свој задатак само у томе да одговори на питање да ли га треба звати босански или бошњачки. Тако је једно од капиталних питања за српску лингвистику, која се тиче идентитета и интегритета српскога језика, добило исти третман као и питање да ли треба писати сат или час. Учињено је то у име новоустановљеног принципа да је језички стандард исто што и национални језик. По овом принципу, који важи само за српски језик,

имплицитно је речено: колико језичких стандарда, толико језика. Чим буде утврђен црногорски језички стандард, и он ће од овог Одбора, из истих квази принципијелних разлога, бити проглашен за посебан језик.

Познато је да и енглески језик има више стандарда; да се британски енглески језик разликује од америчког, као и од аустралијског енглеског, али у свим случајевима то је увек енглески језик. Исказујући слепу лојалност Дејтонском споразуму, који се и није бавио питањима језика, али је био потписан тобоже, на четири језика: српском, хрватском, бошњачком и енглеском, српски лингвисти се нису потрудили да покажу да је тај Споразум писан не само на два језика: на енглеском (америчком језичком стандарду) и на српском (у српској, хрватској и бошњачкој верзији). Израз “бошњачки језик” до Дејтона постојао је само три ратне године, а онда је тај израз стекао исти статус са изразом “српски језик”. И то тако што су га српски лингвисти експлицитно подржали. Израз “хрватски језик” с правом се односи на чакавско или кајкавско наречје; али тим наречјима није писан Дејтонски споразум. Писан је у хрватској стандардној језичкој верзији српског језика.

Дејтонски документ нису писали лингвисти већ политичари. Али прву одлуку Одбора за стандардизацију српског језика писали су официјелно репрезентативни српски лингвисти. И они су стандарднојезички израз Хрвата и Муслимана ставили у исти ранг са српским народним и књижевним језиком.

Ако је језик којим нам се преко телевизије обраћа Расим Љајић бошњачки, језик којим говори Ивана Дулић Марковић – хрватски, а Мило Ђукановић – црногорски, који је онда српски језик? Јесу ли Вук и Шантић писали бошњачким или српским језиком? Репрезентативни српски лингвисти као да нису свесни шта оваквим својим одлукама приређују свом језику и свом народу. Последице овакве језичке политике стварају хаос. Наopakим лингвистичким одлукама даје се за право произвољним политичким ставовима који кажу да се на северу Бачке говори: мађарским, српским, хрватским, буњевачким, црногорским, југословенским језиком, а можда и некако другачије. Да ли би ико озбиљан у научном свету поступио овако као Одбор за стандардизацију српског језика у својој одлуци.

Зашто српски лингвисти тако раде? Зато што тако ради идејни центар за распарчавање српског језика у Загребу који је српским лингвистима дотурио идеју о стандардизацији као врховном језичком закону. Довољно је погледати Нову декларацију (из 2005. год.) Хрватске академије знаности и умјетности – ХАЗУ. Српски лингвисти су одрадили задатак који су добили из Загреба. Зар онда није тачно да САНУ, у овом, језичком домену, и даље делује као пуки огранак ХАЗУ? Одбор се показао ревносим у затирању српске филолошке традиције и јавности јасно поручио: Треба одбацити славистику и српску филолошку традицију (србистику) из прве поло-вине 19. века, коју симболизује Вук Карауић. Дакле, треба одбацити онакву традицију какву у својим националним филологијама, постојано чувају сви словенски народи. Ниједна од тих националних филологија није довела до тога да се њихови национални језици распарчају на четири и више језика.

Ововремено политичко насиље оличено је и у предлогу експертског тима, аутора текста новог Устава Црне Горе, који не поричу да је име језика лингвистичко питање, али без уважавања лингвистичких и филолошких закона насилно праве законски акт којим бришу име српског језика и истовремено том укинутом српском имену додељује име црногорске државе, наглашавајући да је питање језика и политичко питање, у преломним историјским периодима примарно државотворно питање, да су сазрели услови да се име језика измијени.

О овом сатирању и поништењу, о овом актуелном злу које деценијама ломи и разграђује духовну карту српског народа, српског језика и православне вере, у неизвођеној драми Ивана

Негришорца: Видиш ли свице на небу, један од јунака каже: “Овде је фалсификована историја стварана више од пола века! Једноставно, они који су пристајали на такву забуну, имали су користи од тога! Они који нису пристајали, били су кажњавани! Нажалост, увек је било финансијера који се труде да стање оваквог заборавља, слепила и лудила трајно остане! ... Сваки народ можеш овако уништавати, само ако има довољно финансијера и за такав пројекат”.

Да ништа није случајно потврђује нам и Резолуција о уставним променама у Босни и Херцеговини коју је крајем јуна о.г. усвојила Парламентарна скупштина Европе у Стразбуру, предлажући између осталог – зарад нормалног функционисања државе – и увођење једног службеног језика – босанског уместо садашња три (српског, хрватског и босанског). Резолуција, додуше, има карактер препоруке, али искуство из последњих 15 година говори нам да је питање времена када ће “добронамерна сугестија” постати прво отворени притисак, а затим брутал-но наметање припремљеног решења.

ЦЕО СВЕТ ЈЕ У РОПСТВУ

Милован Данојлић за Новости о књизи Велика пијаца, Србији, колонизацији, нади у разговору који је водила Јелена Косановић, уредник културе. На питање: Где су данас српски интелектуалци? Јесу ли оставили свој народ без утехе и духовног путоказа? Данојлић каже: Они су подељени на националисте и мондијалисте. И једна и друга страна има добрих аргумената, а земља би од њих видела вајде тек кад би се удружили и почели учити једни од других. Овде, разуме се, не мислим на родољубе – мутиводне, и интернационалисте – стране плаћенике, него на здраве и луцидне главе, којих има и на једној и на другој страни. Ми смо мали, пољубљан народ; треба имати снаге да се достојно носи и остварује таква судбина. Многи већ препознају историјски модел ситуације у којој смо се нашли. Имамо окупацију у новом руху, али се улоге увек распоређују на исти начин. Они који пристају да служе налазе за то веома убедљива оправдања. Многи писци и јавне личности пружају отпор, што им служи на част...

Питање: Александар Генис у Будви недавно каже: Са тоталитарним режимом престао је сваки политички значај писца. У демократским друштвима он је на маргини. Је ли Генис у праву? Данојлић одговара: То је површно запажање, истина другог реда. Некадашњи дисиденти су потиснути са сцене, али сукоб између Духа и Силе наставља се на једној много вишој равни. Маргиналци као што су Ноам Чомски, Харолд Пинтер, Петер Хандке или Александар Зиновјев још како загорчавају живот својим владама и министарствима. Нови тоталитарни силник зове се Новац; он је јачи и опаснији од комунистичких властодржаца. У жељи да овлада планетом напредује много брже од Коминтерне. Кад се упореди са продорима мултинационалних компанија, Коминтерна делује данас као певачка дужина. Новом силнику сметају националне културе, националне цркве и национална прошлост. Нема помирења између Духа и Силе, између слободе и ропства. Није задатак књижевности да напада или брани неки режим, него да васпитава осећања људи, да их упућује на размишљање и да одржава језик у добром здравственом стању... закључио је Милован Данојлић.